

Kreativitet og dynamik i sproglig konventionsdannelse

Projektet demonstrerer mekanismerne bag sproglig kreativitet og mangfoldighed og udvikler teori og metode til at begribe hvordan sproglige konventioner dannes, opretholdes og ændres i konkrete kommunikationsprocesser. De skabende aspekter af den sproglige praksis er længe blevet forsømt af den etablerede sprogvidenskab der betragter personer som brugere af et fast sprogligt regelsæt og underkender eller overser de kommunikerendes evner til koordineret samarbejde om skabelse af betydning og forståelse, afpasset efter de aktuelle omstændigheder. Med afsæt i autentisk sprogligt materiale, i uortodoks kommunikationsteori, ny (psyko)fonologisk teori, teori om brugsbaseret grammatik, interaktions- og kognitionsforskning, fænomenologiske tilgange til krop og bevidsthed og teorier om komplekse systemer opstilles og afprøves modeller for dannelsen af og dynamikken i sproglige konventioner. Projektet er formuleret i overensstemmelse med Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskabs forskningsstrategi (KU). Internationalt har projektet del i det sprogvidenskabelige paradigmeskift som er varslet gennem en svækkelse af strukturalistisk teori og metode, men som endnu ikke er konsekvent gennemført. Dette projekt har til formål at bidrage til en teoretisk og metodologisk konsistent løsning af den etablerede sprogvidenskabs problemer med at beskrive og forklare *konventionaliseringsprocesser*.

1. Konventionalisering i kommunikationsprocessen

Forudsætningen for sproglig kommunikation er at der sker en semiologisk koordinering i selve kommunikationsprocessen, hvor parterne gensidigt retter sig mod og tilpasser sig hinanden og hinandens bidrag i situationen. Det frembragte sprog er indlejret i en lokal kontekst, og i den konkrete sammenhæng er de frembragte sprogtegn ikke kun kontekstbetingede, men også i sig selv kontekstskabende (Sacks, Schegloff & Jefferson 1974; Harris 1996, 1998; Carter 2004). Imidlertid ville det blive meget vanskeligt at kommunikere hvis man hver gang skulle forhandle og koordinere samtlige betydninger og forståelser forfra. Sproglig kommunikation bygger derfor i udstrakt grad på interaktionelt etablerede mønstre af betydninger og vanemæssige forståelser som gensidigt forudsættes af parterne, og som således fungerer selvforstærkende. Den stabilitet som herved opstår, er blevet forvekslet og forveksles fortsat inden for den etablerede sprogvidenskab (de generative og strukturalistiske traditioner) med en fælles, fast kode som parterne kan bruge til hhv. at kode og afkode det

sproglige budskab uafhængigt af de konkrete omstændigheder. Men kodetankgangen ignorerer eller underbelyser det dynamiske og skabende moment i enhver kommunikationsproces og reducerer kommunikation til et spørgsmål om simpel informationstransport fra A til B i stedet for at se kommunikation som et historisk betinget og kontekstbundet kollektivt socialt projekt. Det foranderlige bliver på denne baggrund det usædvanlige i stedet for det normale.

Den dynamiske kerne i dette problemkompleks kan sammenfattes i begrebet *konventionalisering* som det er projektets målsætning at udforske. Konventionsbegrebet er ikke nyt i en sprogvidenskabelig sammenhæng, men er tidligere blevet brugt (bl.a. Austin 1962; Strawson 1964, 1970; Searle 1969; Grice 1975) til at begrunde eksistensen af faste regler, helt uden fokus på konventionernes dynamiske kvaliteter.

Konventioner anviser afprøvede løsninger på genkommende koordinationsproblemer, som i udgangspunktet for den enkelte er kendetegnet ved en flerhed af mulige løsninger. Den vellykkede løsning forudsætter dog at alle parter i kraft af deres kommunikative handlinger enes om netop denne (Lewis 1969). Ved at reproducere én løsning undertrykkes situationens iboende flertydighed, og det er således en fordel for parterne i senere lignende situationer igen at vælge den samme løsning; heri består konventionens sociale rationale. Men hvis en ny situation involverer flere eller andre personer, kan de hver især medbringe erfaringer der omfatter andre løsninger, og problemet genopstår. Enhver konvention er derfor et punktuelt ækvilibrium, en ligevægt der kun kan bestå så længe den ikke forrykkes gennem ny semiologisk koordinering.

Det grundlæggende problem for den etablerede sprogvidenskab består i dikotomien mellem sprogbrug og sprogsystem der medfører en systemisk blindhed over for diakrone fænomener, synkron forskellighed og nydannelse. En bedre, tværvideenskabeligt indstillet, forståelse af de dynamiske konventionaliseringsprocesser er nødvendig. Uden for den sprogvidenskabelige hovedstrøm og i andre videnskaber findes en række teorier som projektet inddrager og videreudvikler i opstillingen af et nyt konventionsbegreb.

2. Projektets indholdsstruktur

Dannelse, opretholdelse og ændring af konventioner finder sted i al slags sprog i alle slags situationer, og det er derfor nødvendigt med en bred empirisk dækning. Dette kan kun lade sig gøre gennem punktnedslag med stor spredning. Projektet foretager ti sådanne punktnedslag i form af ti delprojekter der tilsammen undersøger konventionsprocesser i tale og skrift, blandt børn og voksne, blandt sociale fler- og mindretal, i moderne og ældre dansk. Parallelt med

de empiriske undersøgelser vil eksisterende teoridannelser blive undersøgt på tværs med henblik på forlideligheden af begreber som er centrale for indsigten i konventionsdynamikkerne og dermed for operationaliseringen af konventionsbegrebet (herunder skema-, tegn-, stemme- og deltagerbegreb). De påstande begreberne implicerer, testes i de empiriske undersøgelser som herved både informeres af og skærper de teoretiske udredninger.

Grammatikforskning har traditionelt være bedrevet på sprogsystemets præmisser, men nyere teorier om usage based grammar og konstruktionsgrammatik (Barlow & Kemmer 2000; Bybee & Hopper 2001; Croft 2001; Fillmore et al. 1988; Goldberg 1995; Langacker 1987) med inddragelse af interaktionsanalyse kan fokusere på koordineringsprocesser lokalt i kommunikationen (jf. 5.1, 5.10). Enhver sproglig handling både indgår i og udgør en del af konteksten for følgende handlinger og bidrager til parternes konkrete kommunikative erfaringer som bringes med ind i nye situationer. Den psykologisk funderede exemplar-teori (Pierrehumbert 2002; Johnson 2007) har begreber til forståelse af diakrone mekanismer i den enkeltes situationsoverskridende erfaringsbidrag og kan belyse såvel grammatiske som fonetiske og leksikalske/fraseologiske processer (jf. 5.1-3). Til forståelsen af komplekse populationsdynamikker har virtuelle interaktionsmodeller givet indsigt i forskellige former for sociale processer (bl.a. biologiske og økonomiske), og computermødelles er blevet anvendt til at afprøve hypoteser om sproglig emergens og evolution (bl.a. Knight et al. 2000; Briscoe 2002; Lyon et al. 2007), men sådanne modeller kan også bruges til at undersøge dynamikken i sproglig konventionsdannelse (Duncker 1999, 2001) og kan give indsigt i såvel mikro- som makrosociale semiologiske mekanismer samt føre til en bedre forståelse af diakrone og kontekstuelle kommunikationseffekter (jf. 5.3).

Et væsentligt spørgsmål vedrører konventionaliseringens kognitive dimension som må medtænke både kropslige, bevidsthedsmæssige og kontekstuelle aspekter. Kommunikationsparternes generaliserede forventninger til adfærd der tager form af mentale og interaktionelle mønstre, omfatter således rettet, bevægelse, følelse og sproghandling. Teorier om skemaet som mentalt mønster er tidligt udviklet af hhv. F.C. Bartlett (1932), J. Piaget (1973) og Merleau-Ponty (1945/1962), som imidlertid forstår noget forskelligt ved det. Senere udviklinger af begrebet inden for fænomenologi, udviklingspsykologi og neurovidenskab (Nelson 1996; Stern 1995; Gallagher 2005; Damasio 1999) har været ret uafhængig af hvordan det sporadisk er blevet inddraget i sprogforskningen (Gumperz 1982; Tannen 1993; Schiffrin 2006) og i sociologien, hvor Bourdieus habitus-begreb bygger på Piagets skemateori (Bourdieu & Wacquant 1992; Li-

zardo 2004). Det er derfor nødvendigt med en udredning af forholdet mellem skemabegrebet og konventionalisering (jf. 5.4).

Også M.M. Bachtins (1895-1975) dialogiske sprogteori er relevant for projektet, idet Bachtin alternativt til det ortodokse sprogsyn opfatter sprog som kommunikation der skabes i et rum mellem to parter på en historisk linje i tid og kontekst med fokus på parternes fælles skabelse og forhandling af betydning. Imidlertid er Bachtins begreber ofte fejlfuldt overleveret, bl.a. pga. oversættelsesproblemer, og der er behov for at klargøre og tilbageføre hans begrebsapparat ud fra originalteksterne (bl.a. vedr. flerstemmighed, jf. 5.5).

Selve tegndannelsen er et helt centralt emne for projektet, og til forståelse af denne proces tilbyder integrationismen (Harris 1996, 1998) begreber om samtidighed og kontekstualisering som fokuserer på situerede koordinationsprocesser i kommunikationen, men savner empirisk udforskning (jf. 5.6). Konventionaliseringsprocesserne er ikke forbeholdt ansigt til ansigt-kommunikation. De fungerer også i skriftmedieret kommunikation, men idet parterne her er rumtidsligt adskilte, aktualiserer skriften et andet behov for eksplicitet (der gælder særlige forhold for digitale medier). Ligesom den mundtlige kommunikation omfatter andre og flere handlingskategorier end de verbale (lyd, bevægelse m.m., jf. 5.7), råder personer på skrift også over flere udtryksmidler end de bogstavelige (layout, illustration, udgivelsesprincipper m.m., jf. 5.8). For at kunne beskrive og forklare konventionsdynamikker i konkrete kommunikationsprocesser er det nødvendigt analytisk at inkludere disse, ikke i traditionel forstand verbalsproglige, elementer.

Forudsætningen for konventionalisering er at vi faktisk formår at opdage og foregribe latente flertydigheder ved gensidigt at tilpasse vores forestillinger om den andens forståelse (bl.a. vha. *contextualization cues* (Gumperz 1982)). Resultatet af denne praksis er at der efterhånden opstår individuelle og situationelle mønstre som kan gentages og dermed genkendes af andre, og genkendelse er i sig selv en historisk og situationsoverskridende proces (Duncker u.udg.). Mønstrene er til stadighed foranderlige, idet de i hver ny situation er udsat for koordineringsprocesser. Sproglig socialisation foregår således i vidt omfang inden for rammerne af andres erfaringsbaserede mønstre, men børn opbygger også fra de er ganske små deres egne (Perregaard 2004). Forskningsfeltet Language Socialization har især interesseret sig for de måder omgivelserne organiserer sproglige praksisser for og med barnet. Den har vist at børn tilegner og udvikler et sprog fra positioner som medlyttere (overhearers) i polyadiske interaktioner, og at deltagelsesmønstre generelt er formet af sociokulturelle konventioner (fx Schieffelin & Ochs 1986; Ochs 1988; Schieffelin 1990). Sproglæringsprocessen fra forskellige positioner er dog ikke belyst tilstrækkeligt i disse

sammenhænge, og de anvendte modeller (Philips 1973; Goffman 1981; Clark 1996) beskriver den ikke-talende deltager som kognitiv og sproglig simpel (Goodwin & Goodwin 2006). Projektet har derfor brug for en afklaring af deltagerbegrebet (jf. 5.9).

Konventioner opretholdes blandt bestemte grupper af personer, og når konventioner støder sammen, bliver selve sammenstødet socialt betydningsbærende, oftest med negative konsekvenser for den som kommunikerer på baggrund af mindretallets eller lavstatusgruppernes konvention. Dette aspekt er særlig fremtrædende i forbindelse med mindretalsbørns sproglige socialisation (jf. 5.10), idet mindretalsbarnet på flere måder kan betragtes som novice og de flertalsdanske voksne og børn som eksperter. Dermed er ikke kun relationen mellem mindretalsbørn og voksne ulige, men også mellem mindretalsbørn og andre børn, og det begrænser hvilke positioner børnene kan indtage i praksisfællesskaber (Wenger 1999) med jævnaldrende. Da også børns læreprocesser er socialt indlejrede og motiverede (Tomasello 1999), kan sociale begrænsninger være demotiverende og uhensigtsmæssige (Lave & Wenger 1991; Karrebæk 2008; Karrebæk u.udg.).

3. Organisering og formidlingsstrategi

I udgangspunktet består projektgruppen af fire lektorer (3K, 1M), fem post-doc/adjunkter (4K, 1M) og to ph.d.-studerende (1K, 1M). Gruppen vil løbende blive suppleret med yderligere ph.d.-studerende.

Projektet ledes af hovedansøgeren og lektor Bettina Perregaard som vil organisere halvårlige seminarer og månedlige møder med fremlæggelse af igangværende arbejder. Da flere delprojekter rækker ud over det strengt sprogvidenskabelige felt, vil projektet bl.a. ved seminarerne inddrage et panel af eksperter fra de berørte discipliner (fænomnologi, psykologi, antropologi, musikvidenskab, biologi og medicin).

Efter 2. og 3. projektår vil der blive afholdt symposier med internationale foredragsholdere som projektet bl.a. via konferencedeltagelse og forskningsophold har skabt kontakt til. Deltagernes forskningsresultater og foredrag fra de to internationale symposier vil indgå i en antologi som projektet publicerer internationalt.

Seminarer og internationale symposier

2010	Konstituering af genrer Stemmebegrebet
2011	Former for deltagelse Dynamic semiology

2012 Kontinuitet og kontekstualisering
Language in time and context

Projektet etablerer en hjemmeside med løbende formidling af resultater, desuden formidles de internationalt i fagfællebedømte tidsskrifter som *Language and Communication*, *Language in Society*, *Language Sciences*, *Language and Education*, *International Journal of Pragmatics*, *Journal of Bilingualism*, *Journal of Child Language*, *Language and Speech*, *Journal of Sociolinguistics*, *Language and Literature*, *Opuscula (Bibliotheca Arnemagnæana)*, *Acta Linguistica Hafniensia* og nationalt/nordisk gennem bl.a. *Danske Studier*, *NyS*, *Studier i Nordisk*, *Arkiv för nordisk filologi*, *Københavnstudier i Tosprogethed*, *MUDS*. Hertil kommer en monografi og en ph.d.-afhandling.

4. Resultater

Projektet resulterer i et nyt konventionsbegreb som kan an vise en vej ud af det tilsyneladende paradoks at sprog forekommer stabilt, men samtidig er nyt hver gang (Hutton 1998). Sprog er ikke noget statisk fænomen, men af analytiske hensyn abstraheres det traditionelt som statisk. På et biofysisk, kognitivt og socio-kulturelt grundlag anser det nye begreb personer og deres kommunikative interaktioner for drivkraften bag det frembragte sprog og integrerer sømløst forskelligartede handlingskategorier i tegndannelsesprocessen. Herved inkorporeres dynamikken uproblematisk og gør det muligt ikke blot deskriptivt at dokumentere sproglig kreativitet, men også teoretisk at redegøre for de bagvedliggende mekanismer. Delprojekterne producerer ny viden om denne dynamik af både grundvidenskabelig og anvendelsesorienteret karakter og bidrager med indsigt i sproglige socialisations- og læringsprocesser af umiddelbar samfundsrelevans.

5. Delprojekter

5.1 Grammatik i kontekst – og grammatik som kontekst (Torben Juel Jensen)

Projektet omhandler variation og forandringsprocesser i dansk ud fra et integreret syn på grammatik, dvs. at grammatikken anses for sømløst indlejret i en kognitiv/neuropsykologisk, socio-strukturel og situationel kontekst. Indfaldsvinklen er sprogbrugsgrammatisk og interaktionsanalytisk; metoden er korpuslingvistisk (korpuser: DGCSS (nutidigt talesprog) og DUDS/DK-CLARIN (moderne og ældre dansk skriftsprog)). De undersøgte fænomener vil være pronominer med generisk betydning (*man*, *du* mfl.), reflektivt anvendte pronominer

(*sin, hans, deres* m.fl.), participier samt ordstilling i ledsætninger. Der lægges stor vægt på kvantitative aspekter, og et vigtigt fokus vil være fænomenet *emergens* i et sprogbrugsbaseret og konstruktionsgrammatisk perspektiv.

(3 artikler)

5.2 Faktorer i fremkomsten af en ny udtalevariant – det "bløde d" i københavnsk (Nicolai Pharaos)

Den alveolære approksimant der optræder i udlyd i ord som *ud, mod, mad, fed, lød, bid*, har i nogen tid været under forandring (Brink & Lund (1975), Grønnum (2005), Maegaard (2007)): en såkaldt velariseret variant ser ud til at være på vej frem i standardsproget. Det er denne variants opståen og videre spredning i det københavnske sprogsamfund der er genstand for projektets undersøgelse. Perceptions- og korpusundersøgelser (DGCSS) udføres mhp. at tidsfæste variantens fremkomst og spredningsforløb i nyere dansk spontantale samt for at undersøge de sociale betydninger der knyttes til den nye variant. Forskellige aspekter af konteksten vil blive inddraget (fonetiske, morfologiske, syntaktiske og interaktionelle træk). Lignende tilgange er kendt fra exemplar-teorien, og projektet vil bidrage til en udforskning af hvilke aspekter der bør inkorporeres i de eksemplars der udgør baggrunden for den mentale repræsentation af udtalevariation i nyere (psyko)fonologisk teori.

(3 artikler)

5.3 Dynamik i nydannelse af ord og udtryk i ældre og moderne dansk (Dorthe Duncker)

Projektet vil identificere og følge dannelse af nye ord(betydninger) og udtryk i ældre og moderne dansk med korpuslingvistiske metoder (DUDS/DK-CLARIN og DGCSS). For at perspektivere de fundne ændringsmønstre og formulere hypoteser om deres genese og (de)stabilisering vil de empiriske resultater blive sammenholdt med data fra digitale kommunikationsmodeller hvor virtuelle agents selvorganiserende semiologiske interaktion monitoreres. Ved at stille på modellernes parametre kan hypoteser om konventionsdynamikker opstilles og afprøves i relation til de empiriske resultater. Et væsentligt moment bliver at udvikle metoder til (statistisk) test af isomorfien mellem mekanismerne bag de empiriske og virtuelle data.

(3 artikler)

5.4 Konventionalisering og socialisation (Bettina Perregaard)

Projektet undersøger ud fra teori om interaktionel adfærd og mentale mønstre (*schema, script, mental image*) forholdet mellem konventionalisering og socialisation. Projektet udformes som en kritisk undersøgelse af skemabegrebets historie og teoretiske implikationer, dets operationalisering samt neurobiologiske, psykologiske og interaktionelle realitet. Da vi skal kunne forklare hvordan det psykiske og det samfundsmæssige niveau (Køppe 1990) forbindes gennem (sprog- lige) konventionaliserings- og socialisationsprocesser, er det formålet teoretisk at undersøge skema og habitus (Bourdieu 1977) i den lokalisérbare forbindelse mellem det intentionelle og det interaktionelle i det empiriske materiale (Perregaard 2004; Johansen & Perregaard 2005).

(1 monografi)

5.5 Begrebsapparatet i Bachtins dialogiske diskursteorier (Nina Møller Andersen)

Projektet vil klargøre begrebsapparatet i M.M. Bachtins dialogiske diskursteorier i overensstemmelse med originalteksterne og desuden forbinde hans fænomenologiske (sprog)teorier med de fænomenologiske aspekter i 5.4 og 5.7. Bachtin har inden for de sidste 20 år fået status som en af de mest betydningsfulde diskursteoretikere i nyere tid, men hans teorier er også berygtede som diffuse og uvidenskabelige, bl.a. pga. oversættelsesproblemer og fordi mange har brugt tolkninger af Bachtin og ikke hans egne tekster. Et typisk eksempel på 'fejlbrug' er begreberne polyfoni og sproglig flerstemmighed. I sprogvidenskabelig sammenhæng bliver Bachtins polyfonibegreb ofte misfortolket. Delprojektet demonstrerer hvordan begrebet i overensstemmelse med originalteksterne kan bruges til at beskrive særlige konventionaliseringsmekanismer.

(3 artikler)

5.6 Tegndannelse og fortolkningsfællesskaber i sundhedskommunikation (Bjarke Damm)

Projektet undersøger hvordan gruppedynamik fungerer i dannelsen af kommunikative konventioner. Der tages udgangspunkt i integrationismens indsigter om kommunikation som forudsætning for sprog og om tegndannelsens integrering i personers biologiske og psykiske vilkår, og konkrete og makrosociale omstændigheder (Harris 1996, 1998, 2008; Harris & Wolf 1998). Projektets case er *hiv*, hvordan italesættes *hiv* i vidt forskellige risikogrupper (i hhv. Danmark og Sydafrika), og hvordan foregår tegndannelsen? Dette sammenholdes

med hvordan danske læger taler om hiv mhp. at undersøge måden betydninger skabes på i forskellige fortolkningsfællesskaber. Det empiriske materiale består af gruppesamtaler og spørgeskemaundersøgelser. Med ny viden om hvordan sygdom(srisiko) italesættes, bliver man i stand til at tilrettelægge en bedre sundhedskommunikation.

(1 ph.d.-afhandling)

5.7 Proces- og formbeskrivelse af analoge kommunikationsmidler (Tina Høegh)

Projektet undersøger hvordan personer ved analoge kommunikationsmidler (lyd, rytme, mimik og gestik) former og forhandler litterær betydning. Et *kropsligt analogt middel* er et umiddelbart erfaret udtrykskompleks, begrundet i socio-kognitive, neuropsykologiske og kulturelle omstændigheder og fænomener (Løgstrup 1976; Maul 1995). Tidsligt og prosodisk detaljerede processuelle formbeskrivelser mht. kropslige, lydligt verbale og supraverbale aspekter undersøges fænomenologisk, musikalsk og semantisk (Nielsen 1983; Fine 1984; Larsson 1999). Blandt informanter fra forskellige subkulturer optages litteraturoplæsninger, og videodata analyseres og forholdes deltagernes egne tekstfortolkninger og deres forståelse af det fremførte udtryk i forhold til kulturel konvention.

(2-3 artikler)

5.8 Editionsfilologisk kommunikation og konvention (Anne Mette Hansen)

Der er ligger flere forskellige tekstsyn til grund når tekster udgives videnskabeligt. Det materialfilologiske er af nyere dato (Cerquiglini 1989; Nichols 1990, 1997; Hansen 2004, 2006). Det udspringer af dokumentariske, tekstsociologiske og bibliografiske tilgange. Det fokuserer på tekstens materielle fremtrædelsesform og tilføjer det kommunikative aspekt. Når mennesker, situationer og kontekst er forskellige, bliver teksterne det også og må behandles forskelligt af filologen. I dette projekt undersøges både primærkilden og den kritiske udgave i kommunikationsprocessen. Den udgivne tekst er på samme tid en repræsentation af en anden tekst og et nyt produkt. Hvilke forandringer sker der med en tekst når den udgives? Hvad betyder den kritiske udgaves præsentation af teksten, hvordan påvirker skrift, ortografi, layout, illustrationer m.m. læseren, og hvordan understøttes konventionaliseringsprocesser?

(2 artikler)

5.9 Det sproglærende barns deltagerpositioner (Marianne Johansen)

I forlængelse af undersøgelser inden for Language Socialization analyserer projektet sproglige praksisser mellem det (sprog)lærende barn og dets omgivelser i længdeoptagelser af et enkelt barns deltagelse i middagsbordssamtaler (Johansen 2009) og 50 samtaler fra 10 familiers middagsborde (Johansen & Perregaard 2005). Projektet vil bidrage med såvel empiriske resultater som teoretisk og metodologisk diskussion af centrale begreber som *deltagelse*, *ansvar* og *authorship* med særligt fokus på barnets bidrag og dets position som *overhearer* (medlytter). Hvis sproglige socialisationsprocesser skabes gennem mulige mønstre i deltagelse, har vi brug for en model der omfatter alle deltageres (forskellige) former for involvering i signifikante sociokulturelle aktiviteter.

(3 artikler)

5.10 Sproglige mindretalsbørns skolestart (Martha Karrebæk)

Projektet består af en undersøgelse af udvalgte mindretalsbørns første skoleår (0. klasse) med særlig fokus på deres sprogbrug og sproglige læreprocesser i og uden for skolen. 0. klasse medierer mellem førskolens mere implicite krav til børnenes sproglige formåen og skolens eksplicite fokus på sproglige færdigheder som kernekompetencerne: tale, læse, lytte, skrive. 0. klasse får betydning for børns og forældres forventninger til skoleforløbet og måske for hvor godt barnet klarer sig senere i uddannelsesforløbet (om mindretalsbørn, se Jørgensen 2001). Videnskabelige metoder til beskrivelse og vurdering af sprog og interaktion kombineres med etnografisk og mikrosociologisk indsigt, hvilket kun sjældent er sket tidligere (fx Quist u.udg.; Rampton 2006; Perregaard 2003; Madsen 2008; Karrebæk 2008; Jørgensen u.udg.).

(3 artikler)

(23.998 tegn med mellemrum)

Referencer

- Austin, L.J. (1962) *How To Do Things With Words*. Oxford: Clarendon Press.
- Barlow, M. & S. Kemmer (2000) *Usage based models of language*. Stanford: CSLI Publications.
- Bartlett, F.C. (1932) *Remembering: A Study in Experimental and Social Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Bourdieu, P. (1977) *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. & L. J.D. Wacquant (1992) *An Invitation to Reflexive Sociology*. Chicago: Polity Press.
- Brink, L. & J. Lund (1975) *Dansk Rigsmål 1 & 2*. København: Gyldendal.
- Briscoe, T. (ed.) (2002) *Linguistic Evolution through Language Acquisition. Formal and Computational Models*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bybee, J. & P. Hopper (2001) *Frequency and the emergence of linguistic structure*. Amsterdam: John Benjamins.
- Carter, R. (2004) *Language and Creativity. The Art of Common Talk*. London: Routledge.
- Cerquiglini, B. (1989) *Éloge de la variante. Histoire critique de la philologie*. Paris: Éditions du Seuil.
- Clark, H. C. (1996) *Using language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Croft, W. (2001) *Radical construction grammar*. Oxford: Oxford University Press.
- Damasio, A.R. (1999) *The Feeling of What Happens*. San Diego, CA: Harcourt DGCSS, se ndf. under Empirisk materiale.
- DUDS/DK-CLARIN, se ndf. under Empirisk materiale.
- Duncker, D. (1999) *Sproget som selvorganiserende system. Dynamisk modellering af sproglig regeldannelse*. Ph.d.-afhandling. Institut for Nordisk Filologi, Københavns Universitet.
- Duncker, D. (2001) Modelling linguistic variation. I A. Holmer, J.-O. Svantesson & Å. Viberg (eds.) *Proceedings of the 18th Scandinavian Conference of Linguistics, Vol. 1*: 207-220. Lund: Lund University
- Duncker, D. (u.udg.) Faste forbindelser som genrekonstituenten – en undersøgelse i de danske visehåndskrifter før 1591. *Danske Studier* 2009.
- Fillmore, C.J., Kay, P. & O'Connor, M.C. (1988) Regularity and idiomatity in grammatical constructions. *Language* 64: 501-538.
- Fine, E.C. (1984) *The folklore text: from performance to print*, Indiana University Press.
- Gallagher, S. (2005) *How the Body Shapes the Mind*. Oxford: Clarendon Press.
- Goffman, E. (1981) *Forms of Talk*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Goldberg, A.E. (1995) *Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure*. Chicago, IL: University of Chicago Press
- Goodwin, C. & Goodwin, M. H. (2006): Participation. I A. Duranti (ed.) *A Companion to Linguistic Anthropology*. Oxford: Blackwell.
- Grice, H.P. (1975) Logic and Conversation. I P. Cole & J.L. Morgan (eds.) *Syntax and Semantics, Vol. 3, Speech Acts*: 41-58. New York: Academic Press.

- Grønnum, N. (2005) *Fonetik og Fonologi – Almen og dansk* (3. Udg.) København: Akademisk Forlag
- Gumperz (1982) *Discourse Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hansen, A.M. (2004) *Den danske bønnebogstradition i materialfilologisk belysning*. Upubliceret ph.d.-afhandling. Den Arnamagnæanske samling/Nordisk Forskningsinstitut, Københavns Universitet.
- Hansen, A.M. (2006) Senmiddelalderlige bønnebøger: kulturarv og andagtsbøger. *Studier i Nordisk 2004-2005*: 89-102. København: Selskab for Nordisk Filologi.
- Harris, R. (1996) *Signs, Language and Communication*. London: Routledge.
- Harris, R. (1998) *Introduction to Integrational Linguistics*. Oxford: Pergamon.
- Harris, R. (2008) *Integrationist Notes and Papers 2006 -2008*. Gamlingay: Bright Pen.
- Harris, R. & Wolf, G. (eds.) (1998) *Integrational linguistics: A first reader*. Oxford: Pergamon.
- Hutton, C. (1998) Meaning and the Principle of Linearity. I R. Harris & G. Wolf (eds.) *Integrational Linguistics: A First Reader*. Oxford: Pergamon.
- Johansen, M. (2009) se ndf. under Empirisk materiale.
- Johansen, M. & Perregaard, B. (2005) se ndf. under Empirisk materiale.
- Johnson, K. (2007) Decisions and Mechanisms in Exemplar-based Phonology. I M.-J. Solé, P.S. Beddor & M. Ohala (eds.) *Experimental Approaches to Phonology*: 25-40. Oxford: Oxford University Press.
- Jørgensen, J.N. (red.) (2001). *En køn strid*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Jørgensen, J.N. (u.udg.). *Languaging. Nine years of poly-lingual development of young Turkish-Danish grade school students*. Doktordisputats indleveret ved Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet.
- Karrebæk, M.S. (2008). *At blive et børnehavebarn: En minoritetsdrengs sprog, interaktion og deltagelse i børnefællesskabet*. Ph.d.-afhandling. Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet.
- Karrebæk, M.S. (u.udg.) I can be with! The communicative development and peer group integration of a linguistic minority kindergartner. *Pragmatics and Language Learning* 12.
- Knight, C., Studdert-Kennedy & Hurford J.R. (eds.) (2000) *The Evolutionary Emergence of Language. Social Function and the Origins of Linguistic Form*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Køppe, S. (1990) *Videnskabens niveauer: De nye videnskaber og deres historie*. København: Gyldendal.

- Labov, W. (2001) *Principles of Linguistic Change: Social Factors*, Malden, Mass, USA: Blackwell.
- Langacker, R. W. (1987): *Foundations of cognitive grammar. Volume I*. Stanford: Stanford University Press.
- Larsson (1999) Poesi som Rörelse i Tiden. *Skrifter från Centrum för Metriska Studier* 10, Göteborg.
- Lave, J. & Wenger, E. (1991) *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lewis, D.K. (1969) *Convention: A Philopical Study*. Harvard University Press.
- Lizardo, O. (2004) "The Cognitive Origins of Bourdieu's Habitus". *Journal for the Theory of Social Behaviour* 34:4.
- Lyon, C., Nehaniv C.L. & Cangelosi, A. (eds.) (2007) *Emergence of Communication and Language*. Springer Verlag London Ltd.
- Løgstrup (1976) *Vidde og prægnans. Sprogfilosofiske betragtninger. Metafysik I*. København: Gyldendal, 1995.
- Madsen, L. (2008) *Fighters and Outsiders: Linguistic practices, social identities, and social relationships among urban youth in a martial arts club*. PhD dissertation. Department of Nordic Studies and Linguistics, University of Copenhagen.
- Maegaard, M. (2007) "Udtalevariation og –forandring i københavnsk", *Danske talesprog* 8, København: C.A. Reitzel
- Maul (1995) *Studier I - mulige sammenhænge mellem læsevanskeligheder og rytmisering - en analyse af et 'rytmisk-sekventielt' tema i dysleksi*. Ph.d.-forsvaret v. Ålborg seminarium 1995. Udgivet elektronisk 2006:
<http://www.aalsem.dk/hjemmesider/websider.nsf/Maul-phd-afhandling.pdf>.
- Merleau-Ponty, M. (1945/1962) *Phenomenology of Perception*. London: Routledge & Keegan Paul.
- Nelson, K. (1996) *Language in Cognitive Development. Emergence of the Mediated Mind*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nichols, S.G. (1990) Introduction: Philology in a manuscript Culture. *The New Philology, Speculum* Vol. 65 No. 1: 1-10. Cambridge, Massachusetts: Medieval Academy of America.
- Nichols, S.G. (1997) Why Material Philology? Some Thoughts. *Philologie als Textwissenschaft: Alte und neue Horizonte*:10-30. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Nielsen, F.V. (1983) *Oplevelse af musikalsk spænding*. København: Akademisk Forlag.
- Nielsen, F.V. (2007) Musik og bevidsthed: et fænomenologisk perspektiv: en teori om musik som et mangespektret meningsunivers – med reference til meningsdimensionen „Musikalsk spænding“. *Psyke og Logos* årg. 28, nr.1

- Ochs, E. (1988) *Culture and language development. Language acquisition and language socialization in a Samoan village*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Perregaard, B. (2002) *Forskning og undervisning i skriftsprog*. København: Akademisk Forlag.
- Perregaard, B. (2003) *Må vi skrive på vores historie? Børns organisering og udnyttelse af skriftsprog*. København: Akademisk Forlag.
- Perregaard, B. (2004). *Pædagogisk sprogforskning*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.
- Philips, S. U. (1972) Participant Structures and Communicative Competence: Warm Springs Children in Community and Classroom. I C. B. Cazden, V. P. John & D. Hymes (eds.) *Functions of Language in the Classroom*. New York: Columbia Teachers Press.
- Piaget, J. (1973) *The Child and Reality. Problems of Genetic Psychology*. New York: Grossman Publishers.
- Pierrehumbert, J. (2002) Word-specific Phonetics. I C. Gussenhoven & N. Warner (eds.) *Laboratory Phonology 7*, Berlin: Mouton de Gruyter.
- Quist, P. (u.udg.) *Sproglige praksisser i storbyens heterogene skole: en etnografisk og sociolingvistisk undersøgelse af sproglig variation*. København: Museum Tusulanums Forlag.
- Rampton, B. (2006). *Language in Late Modernity: Interaction in an Urban School*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schiffrin, D. (2006) *In Other Words. Variation in Reference and Narrative*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schieffelin, B. B. & Ochs, E. (eds.) (1986) *Language Socialization Across Cultures*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schieffelin, B. B. (1990) *The give and take of everyday life. Language Socialization of Kaluli children*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, J. (1969) *Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stern, D. (1995) *The Motherhood Constellation*. London: Karnac Books.
- Strawson, P.F. (1964) Intention and Convention in Speech Acts. *The Philosophical Review* 73(4): 439-460.
- Strawson, P.F. (1970) *Meaning and truth: an inaugural lecture delivered before the University of Oxford on 5 November 1969*. Oxford: Clarendon Press.
- Tannen, D. (1993) What's in a Frame? Surface evidence for Underlying Expectations. I D. Tannen (ed.) *Framing in Discourse*. Oxford: Oxford University Press.
- Tomasello, M. (1999). *The Cultural Origins of Human Cognition*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Wenger, E. (1999). *Communities of practice: Learning, meaning, and identity*. Cambridge: Cambridge University Press.

Empirisk materiale

DGCSS: The LANCHART Center Corpus er Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudiers korpus med data fra danske dialektologiske og sociolingvistiske undersøgelser (fra Vinde-rup, Odder, Vissenbjerg, Næstved, Køge og København). Samtalerne i korpusset består overvejende af sociolingvistiske interview a 1-3 timers varighed med et antal kernegrupper af informanter (2-3 fra hvert sted, født mellem 1942 og 1992) ligelig fordelt på alder, køn og social klasse. Der er i de fleste tilfælde mindst to optagelser med samme informant optaget med 20-30 års mellemrum, i 1978-89 og i 2005-2007. Samtalerne er udskrevet ortografisk, og udskriften er koblet til den digitale lydoptagelse med tidskoder, alt sammen i Praat TextGrid-format. Materialet er (automatisk) PoS-tagget og indeholder analytiske opmærkninger for diskurskontekst-typer og en række fonetiske og grammatiske variable.

DUDS/DK-CLARIN: Tekstresurserne under DUDS (Digitale Undersøgelser af Dansk Sprog, <http://duds.nordisk.ku.dk/>) omfatter xml-opmærkede sagtekster, religiøs litteratur og ballader fra perioden 1500-1750 og avis- og ugebladstekster fra 1970'erne (DANwORD-projektets korpus), samt avis-tjekter fra årtusindskiftet. Den ældre del af materialet stammer fra SHF-projekterne *Dansk Sprog- og Stilhistorisk Tekstbase* (sagtekster og religiøs lit-teratur) og *Dansk Folkevisekultur 1550-1700* (den ældste danske viseoverle-ving), samt det igangværende projekt *Knowledge for everyman 1500-1750* (sagtekster) der indgår i det danske CLARIN-konsortium (<http://dkclarin.ku.dk/>) som i perioden 2008-2010, finansieret af infrastrukturmidler, opbygger en humanistisk, dansk infrastruktur med bl.a. skrevne og talte tekster.

Johansen, M. (2009): Datamateriale: Løbende optagelser af et barns deltagelse i en families middagsbordssamtale påbegyndt fra barnet var 2,3 år.

Johansen, M. & Perregaard, B. (2005): Datamateriale: Optagelser af 50 middags-bordssamtaler fra 10 forskellige familier i København.